

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ถึงแม้ปัจจุบันนี้จะมีการปฏิรูประบบการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล แต่ผลที่ได้มาจากการปฏิรูดยังไม่ส่งผลอย่างชัดเจนเท่าที่ควร ทั้งทางด้านนโยบายและแนวทางปฏิบัติจริง ซึ่งระบบการศึกษาไทยยังคงสอนให้จำมากกว่าให้นักเรียนได้ใช้ความคิด หรือสร้างสรรค์ให้เกิดแนวคิด เกิดความคิดสร้างสรรค์ประยุกต์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าผลของระบบการศึกษาของไทยที่เน้นสอนให้จำอย่างเดียวก็คือ การเป็นผู้ที่บริโภคอย่างเดียวนแต่ไม่ได้เป็นผู้ที่คิดนำเอาสิ่งที่ได้เรียนมานั้นมาสร้างสรรค์หรือประยุกต์ และประดิษฐ์ให้เกิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ใช้ประโยชน์กับส่วนรวมในชาติได้ ทำให้เราต้องเป็นผู้เสียเปรียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วต่อไปเรื่อยๆ “โลกปัจจุบันต้องแข่งขันด้านสมอง ชีกขวา ไหวพริบ จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ การมองภาพรวม การแก้ปัญหาเป็น เกิดจากเด็กได้ทำกิจกรรม ช่วยตัวเอง เรียนศิลปะ ดนตรี กีฬา แต่ไทยเรามุ่งเน้นแต่สมองซีกซ้าย (ความรู้) มากมาย ซึ่งวัดได้ง่ายด้วยการสอบ แล้วเราจะเอาอะไรไปแข่งกับโลกภายนอกหรือสังคมนอกห้องได้ลองดูต่อไปอีก 20-30 ปี ก็ยังใช้หลักสูตรนี้และถ้ารัฐบาลไม่ตื่นตัว คนในชาติก็ยังคงด้อยคุณภาพต่อไป (กมลพรรณ ชิวพันธุ์ศรี, 2545: 2)

ความคิดสร้างสรรค์นับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ และสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้เกิดความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศ ผลความคิดสร้างสรรค์นั้นก่อให้เกิดประดิษฐ์กรรมใหม่ๆ ผลผลิตต่างๆ โดยเฉพาะผลงานทางวิทยาศาสตร์อันเป็นผลทำให้มนุษย์มีความสุขและความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิต ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะเฉพาะที่แสดงความก้าวหน้าเป็นเอกลักษณ์ ประเทศใดก็ตามที่สามารถดึงเอาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของประชาชนออกมาใช้ได้มากเท่าไร ก็ยังมีโอกาสพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นเท่านั้น เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา และปัญหาที่สำคัญของประเทศที่กำลังพัฒนาก็คือขาดกำลังคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ (ชัชวาล พรธาดาวิทย์, 2524) ซึ่งบุคคลผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ คือ ผู้ที่มีความสามารถ มีความคิดแปลกใหม่สามารถคิดค้นประดิษฐ์สิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ได้คิดได้ปริมาณมาก คิดได้หลายทิศทาง มีความยืดหยุ่นทั้งความคิดและการกระทำ สามารถแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วงไปโดยไม่ห่อถอย ชอบค้นคว้าทดลอง (กรมการฝึกหัดครู, 2528) ดังนั้นจึงนับเป็นความจำเป็นอย่าง

ยิ่งของระบบการศึกษาและผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่จะต้องหาแนวทางจัดการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนของชาติให้รู้จัก คิดเป็น และรู้จักสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นการจัดศึกษานั้นจึงเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ ทักษะ ความคิดสร้างสรรค์พร้อมๆ ไปกับการพัฒนาความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการได้ก็จะส่งผลให้ผู้เรียนได้กลายมาเป็นกำลังหลักที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่กล่าวถึงวิสัยทัศน์การพัฒนาการศึกษาในอนาคตว่า การพัฒนาสังคมไทยท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในแง่บวกและแง่ลบนั้น มีผลกระทบเชื่อมโยงจากบริบทของสังคมโลก เพื่อให้สังคมไทยสามารถก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง แข่งขันกับนานาประเทศได้อย่างมีศักดิ์ศรีบนฐานแห่งความเป็นไทย โดยที่ประชาชนมีความสุข ครอบคลุม ชุมชนและสังคมมีสันติ การพัฒนาคนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด แม้การศึกษาจะเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคน แต่ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพเท่านั้น ที่จะเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพและความสามารถ ตลอดจนคุณลักษณะต่างๆ ของคนที่จะเรียนและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งที่ประเทศต่าง ๆ ในโลกต้องการปลูกฝังให้มีในประเทศชาติเพราะมีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการพัฒนาประเทศและสอดคล้องกับหลักการที่ว่ายิ่งมีคนที่มีความคิดริเริ่ม (Creative personality) มากเท่าใดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมก็ยิ่งได้ผลดีเท่านั้น (อ้าง บัวศรี, 2520) แต่การที่ประชาชนจะมีความคิดสร้างสรรค์สูงนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการส่งเสริมตั้งแต่ยังอยู่ในช่วงอายุเริ่มแรก

ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถที่สามารถส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นได้ (Gale, 1961) แต่ถ้าไม่ได้รับการเอาใจใส่ตั้งแต่เยาว์วัยแล้วความสามารถด้านนี้จะไม่พัฒนาและอาจหยุดซังกลงได้เช่นกัน การเรียนการสอน ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนต่างมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการนั้น ทุกทฤษฎีอธิบายตรงกันว่า การที่จะพัฒนาสติปัญญา บุคลิกภาพ และความคิดสร้างสรรค์นั้นจะต้องพัฒนาตั้งแต่เยาว์วัยจึงจะเกิดผลดีที่สุด แต่ในขณะเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะมีการเร่งปฏิรูปการศึกษานั้นจะเห็นได้ว่าการศึกษาในปัจจุบันนั้นก็ยังคงที่จะผลิตคนแบบนกแก้วนกขุนทอง โดยทำงานไม่เป็นคิดไม่เป็นและไม่เข้าใจการมีชีวิตและการทำงานร่วมกัน หลักสูตรที่ถึงแม้ว่าจะบอกถึงรูปแบบการบูรณาการความรู้ต่างๆ เพื่อผู้เรียน แต่โดยหลักรวมก็ยังคงเป็นการสอนที่มุ่งเน้นแต่เนื้อหาวิชาการที่ไม่ค่อยมี

ความสัมพันธ์กับชีวิตจริง ทำให้นักเรียนเกิดการเบื่อหน่าย อึดอัด วุ่นวาย สับสน ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ทำให้สมองของเด็กไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร นอกจากนั้นอัจฉริยภาพที่มีอยู่ในตัวเด็กเองตามธรรมชาติก็ยิ่งถูกทำลายลงด้วย เด็กจะมีศักยภาพทางความคิดสร้างสรรค์อยู่ในตัวตนทุกคนและสามารถที่จะส่งเสริมคุณลักษณะนี้ให้พัฒนาสูงขึ้นได้ แต่ในขณะที่เดียวกันมันก็อาจถูกทำลายได้เช่นกัน (Robert F.D, 1961)

จากการวิจัยพบว่า เด็กในช่วง 0-7 ปี กำลังเป็นวัยแห่งความคิดคะเนงฝันและจินตนาการ ทั้งนี้เนื่องจากก่อนที่เด็กจะมีอายุได้ 7 ปี เส้นใยประสาทที่เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างสมองทั้ง 2 ซีก ที่ชื่อว่า (Corpus Callosum) ยังก่อตัวขึ้นไม่สมบูรณ์และสมองซีกด้านซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการคิดหาเหตุผล การวิเคราะห์ การวางกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวต่าง ๆ ยังทำหน้าที่เฉพาะตัวของตัวเองได้ไม่ครบถ้วน การคิดตามธรรมชาติของเด็กจึงเป็นการคิดด้วยสมองซีกขวา ซึ่งเป็นการคิดแบบจินตนาการ ความคิดคะเนงฝัน สร้างสรรค์ความคิดแปลกๆ ใหม่ๆ (เกียรติวรรณ อนาคตกุล, 2529) ซึ่งจินตนาการของเด็กนี้เอง มาซารุ อิบูกะ (2528) ได้ให้ความเห็นว่า คือ จุดเริ่มต้นของความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้ จุดมุ่งหมายที่มีความสำคัญมากก็คือ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองธรรมชาติของพัฒนาการในตัวเด็กที่กำลังต้องการ และเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเขา

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) นักปรัชญาพัฒนาการนิยมยอมรับว่าวิชาศิลปะเป็นวิชาที่ช่วยเสริมสร้างสติปัญญา เขาเชื่อว่าศิลปะมีขั้นตอนของการทำงานหลายกระบวนการ หลายกลวิธี เพราะผู้ที่ประสบความสำเร็จในการทำงานได้จะต้องได้รับการฝึกฝนจนชำนาญและมีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นอิสระ (เกสร ธิตะจารี, ม.ป.ป.) ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดที่ว่า การสอนศิลปะให้กับเด็กมีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ เพราะศิลปะศึกษาเป็นวิชาหนึ่งซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่สำคัญหลายประการ ซึ่งการเรียนรู้นั้นจะช่วยพัฒนาให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข จึงเป็นวิชาหนึ่งซึ่งจำเป็นต้องจัดไว้ในหลักสูตร (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร, 2525) ศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่เสริมสร้างลักษณะนิสัยให้เด็กมีพฤติกรรมอันดีงามทางด้านศิลปะ ศิลปะศึกษาจึงเป็นวิชาสามัญที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาในด้านต่างๆ โดยให้เด็กทำกิจกรรมที่มีโอกาสสร้างสรรค์ แก้ปัญหา และสัมผัสกับสภาพความเป็นจริงเพื่อจะได้มีประสบการณ์ในด้านสุนทรีย์ภาพและการสร้างสรรค์ รวมทั้งเทคนิคของการทำงาน ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา และความคล่องแคล่วในการใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายให้สัมพันธ์กับความคิดและการแสดงออก ซึ่ง ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) กล่าว

ว่า ศิลปศึกษา คือ การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความงาม ความรู้สึก ภาพในจิตใจที่แสดงออกเป็นผลงาน โดยใช้ทักษะและวิธีการทางศิลปะ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าศิลปะเป็นสิ่งที่มีความค่า และจำเป็นต่อชีวิตของมนุษย์ทุกคน เพราะศิลปะผูกพันอยู่กับชีวิตประจำวันของมนุษย์ ลินเดอร์แมน (Linderman, 1980) และแลนซิง (Lansing, 1969) ได้สรุปคุณค่าของการสร้างสรรค์วิชาศิลปะไว้ว่า กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะจะช่วยส่งเสริมพัฒนาทักษะในการทำงานความซาบซึ้งต่อผลงานศิลปะ การทำงานที่มีความยืดหยุ่นเหมาะสม มีความเชื่อมั่นและส่งเสริมความเจริญด้านสติปัญญาศิลปศึกษา หมายถึง การให้การศึกษาศิลปะแก่ผู้เรียนโดยการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพและลักษณะที่ดี มีโอกาสแสดงออกอย่างเสรี (Free Expression) ตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ความคิดจินตนาการ (Imagination) อย่างอิสระของผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมประกอบด้วย การเขียนภาพระบายสี การปั้นแกะสลัก การพิมพ์ การรู้คุณค่าทางศิลปะ โดยผู้สอนเป็นผู้จัดประสบการณ์ทางการเรียนการสอน แนวคิดทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา การรับรู้ สุนทรียภาพ และการสร้างสรรค์ ให้เต็มศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคล (เลิศ อานันทนนะ, 2523)

จากที่กล่าวมาในข้างต้นจะเห็นได้ว่าวิชาศิลปศึกษามีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้อย่างเต็มที่ด้วยลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของความเป็นอิสระในตัวเองการแสดงออกมาความคิดที่เป็นอิสระและสร้างสรรค์ ซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาความสามารถในความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพจากความคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงว่าความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ด้วยการสอนและฝึกฝนและฝึกปฏิบัติให้ถูกวิธี อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

วิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญ มีส่วนช่วยในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการช่วยเสริมสร้างความสามารถของผู้เรียนให้เติบโตขึ้นมาเป็นประชากรที่มีคุณภาพเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศได้ แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันแบบเรียนวิชาศิลปะไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควรจะเป็นทำให้ประสิทธิภาพการเรียนการสอนนั้นต่ำกลายเป็นวิชาที่สอนให้พอฟ่านๆไป ทั้งที่วิชาศิลปศึกษาจะเป็นวิชาที่ส่งเสริมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างยิ่ง จึงควรมีการพัฒนาหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาที่ช่วยพัฒนาขีดความสามารถในเชิงสร้างสรรค์ทางความคิดแก่ผู้เรียนเพื่อที่จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการที่ผู้เรียนจะสามารถพัฒนาศักยภาพในความคิดเชิงสร้างสรรค์ต่อไปในอนาคตได้

การเรียนรู้ระดับประถมศึกษา นับเป็นช่วงเวลาเริ่มต้นการเรียนรู้ที่สำคัญนับเป็นการปูพื้นฐานชีวิตให้กับเด็ก การศึกษาระดับประถมศึกษานั้นจะเริ่มตั้งแต่เด็กอายุ 5 - 7 ขวบและใช้เวลาศึกษาเล่าเรียนประมาณ 5-6 ปี เนื้อหาในรายวิชาต่างๆ จึงเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในด้านต่างๆ หลักสูตรในระดับประถมศึกษาจึงมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงอยู่เสมอมา เพื่อความเหมาะสมและเท่าทันต่อเหตุการณ์ ในกระบวนการเรียนการสอนนั้น ครูจะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนให้ได้รับความรู้ ซึ่งครูจะสอนเราโดยกลวิธีต่างๆ กันหรือผ่านทางสื่อหรือเครื่องมือต่างๆ ในการเรียนรู้ก็ได้ ยิ่งในยุคปัจจุบันแล้วความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่างๆ มีส่วนช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้มากมายไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์หรือการศึกษาผ่านดาวเทียม แต่โดยพื้นฐานดั้งเดิมของเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ ก็คือ หนังสือเรียน ดังนั้นหนังสือแบบเรียนจึงเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในการเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาทักษะของนักเรียน ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาและเรียนรู้สิ่งต่างๆ ต่อเนื่องกันไปอย่างไม่มีการสิ้นสุด และสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, 2521)

จากการวิเคราะห์หลักสูตร วิชาศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 1 เนื้อหาไม่มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ทางคุณค่าสุนทรียะทางศิลปะที่เป็นหัวใจหลัก แต่มุ่งเน้นทางการปฏิบัติงานมากกว่า และสภาพการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่ต้องใช้ครูที่สอนได้ทุกวิชา ครูสอนศิลปะระดับประถมศึกษา อาจสอนวิชาอื่นๆ และก็มาสอนศิลปะด้วย สิ่งที่จะช่วยในการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายได้ส่วนหนึ่ง คือ สื่อการเรียนรู้ การสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา จำเป็นต้องการสื่อการสอนเป็นจำนวนมาก แบบเรียน ก็เป็นสื่อหนึ่งในการเรียนการสอนที่จะช่วยครูได้มากในกรณีที่ถ้าแบบเรียนมีคุณภาพเพียงพอ แต่ในทางตรงข้ามถ้าแบบเรียนขาดคุณภาพก็ทำให้ไม่บรรลุจุดประสงค์ที่แท้จริง

แม้ว่าในปัจจุบันมีความพยายามนำเทคโนโลยีและสื่อนวัตกรรมต่างๆ มาใช้ในการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา แต่ในสภาพสังคมไทยมีข้อจำกัดหลายประการทั้งสถานที่งบประมาณ จึงทำให้การใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ไม่แพร่หลาย ดังนั้นหนังสือเรียนยังคงเป็นสิ่งจำเป็นเพราะในหนังสือเรียนจะมีงานศิลปกรรมมากมายให้ผู้เรียนได้ศึกษาแนวคิดและหลักการที่จะริเริ่ม สร้างสรรค์ เนื่องจากโรงเรียนอยู่ในสภาพที่แตกต่างกันไป มีตัวแปรทางด้านวัฒนธรรมมาก การที่ผู้เรียนจะมีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานศิลปะจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะหรือนิทรรศการศิลปะเป็นไปได้ยาก

(วิชัย วงษ์ใหญ่, 2528) ถึงแม้ว่าหนังสือเรียนไม่ใช่สื่อนวัตกรรมที่ล้ำสมัยแต่หนังสือเรียนก็ยังเป็นหัวใจหลักของการศึกษาอยู่ดี

การวิเคราะห์หนังสือแบบเรียนของศักดิ์ศรี ปาณะกุล, ประพิมพ์พรรณ สุธรรมวงศ์ และนพคุณ คุณาชีวะ (2521) ได้กล่าวถึงความเป็นมาและปัญหาเกี่ยวกับแบบเรียน พอสรุปได้ดังนี้ การอ่านหนังสือทำให้คนเป็นคน โรงเรียนจึงต้องสอนให้เด็กเรียนเพื่ออ่านและอ่านเพื่อเรียนด้วย แบบเรียนจึงเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในการเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาทักษะในการอ่านของนักเรียน ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาและการเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างต่อเนื่องกันไปไม่มีที่สิ้นสุดและสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม หนังสือแบบเรียนยังมีบทบาทสำคัญในด้านเป็นเครื่องมือช่วยให้ครูเข้าใจถึงขอบข่ายของเนื้อหาวิชาช่วยจัดระเบียบของเนื้อหาวิชาและแนะแนวทางสอนแก่ครู แม้ว่าจะได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านวิธีการสอนหรือมีการผลิตอุปกรณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นก็ตาม แต่หนังสือแบบเรียนก็ยังคงมีความสำคัญช่วยให้ครูได้บรรลุวัตถุประสงค์การสอนและเป็นวัสดุการสอนที่ใช้กันอย่างกว้างขวางซึ่งขาดเสียมิได้ และนักเรียนที่มีแบบเรียนเครื่องเขียนครบบริบูรณ์ มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาต่างๆ สูงกว่าที่ไม่มีแบบเรียนเครื่องเขียนและแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากงานวิจัยของเจฟเฟอร์ (Jeffer, 1993) พบว่านักเรียนจำนวน 75% ยังจำเป็นต้องใช้แบบเรียนในการค้นคว้าหาความรู้ ซึ่งเราควรที่จะพัฒนารูปแบบให้ก้าวไปพร้อมกับเทคโนโลยีที่กำลังก้าวไปโดยไม่มีจุดจบ

เทวินทร์ เอี่ยมมี (2537) กล่าวว่า ในหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา นักการศึกษาหลายท่านต่างให้ความเห็นว่า แบบเรียนของไทยยังต้องปรับปรุงอีกมาก ทั้งทางกระทรวงศึกษาธิการไม่พิมพ์แบบเรียนในวิชาศิลปศึกษา หมวดวิชาเสริมสร้างลักษณะนิสัย (สสน.) รวมทั้งวิชาจริยศึกษา พลศึกษา ลูกเสือเนตรนารี (ยุวกาชาด) นักเรียนจึงเล็งมาใช้นั่งหนังสือเสริมการเรียนแทนแบบเรียน ซึ่งเน้นการท่องจำและการทำแบบฝึกหัดมาก และการปฏิบัติการจะเป็นการลอกภาพในหนังสือเรียนและใช้ได้ครั้งเดียวเนื่องจากการทำกิจกรรมและข้อสอบลงในหนังสือเรียน เป็นการมุ่งทางธุรกิจของทางผู้พิมพ์เอกชน และเด็กรุ่นต่อไปจึงต้องซื้อใหม่ทุกปี มีการตรวจสอบพบว่าหนังสือเรียนศิลปศึกษา ทั้งของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักพิมพ์เอกชนมีปัญหาในเรื่องของเนื้อหาข้อมูลที่ยังไม่ทันสมัยเพียงพอ ทำให้การจัดการเรียนการสอนยังไม่เป็นไปตามทิศทางที่ควรจะเป็น นอกจากนี้กรมวิชาการ (2530) พบว่า ปัญหาของการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษานั้น หนังสือเรียนแต่ละเล่มมีการเขียนข้อความที่แตกต่างกันทำให้ความหมายแตกต่างกัน เนื้อหายังไม่ละเอียดสมบูรณ์ แม้ว่ากรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการจะเปิดโอกาสให้มีการ

ผลิตหนังสือเรียนและคู่มือครูอย่างเปิดกว้างแล้วก็ตาม ยังพบว่าตำราและเอกสารประกอบการเรียนวิชาศิลปะมีจำนวนน้อยมาก เมื่อทำการเปรียบเทียบกับสาขาวิชาอื่นๆ ปีที่พิมพ์ส่วนใหญ่จะพิมพ์มาเป็นเวลานานแล้ว และขาดแคลนผู้เรียบเรียงและสำนักพิมพ์ (ถ่ายของ บัวเพชร, 2540) จากผลการศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับความคิดเห็นและการศึกษาของชะลอ พงษ์สามารถ (2526) และชาญศิลป์ สุวรรณจันทร์ (2539) ที่พบว่าครูศิลปะศึกษาขาดแคลนหนังสือเรียน คู่มือครู เอกสารประกอบหลักสูตร ตำรา และแหล่งข้อมูลศึกษาค้นคว้า เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางในการศึกษาหาความรู้และการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนครูจึงขาดแนวทางในการจัดเนื้อหาสาระที่ถูกต้องให้กับผู้เรียน

ซินเนคติกส์ เป็นแนวคิดมุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของวิลเลียม เจ เจ กอร์ดอน (William J.J.Gordon) ซึ่งเดิมรูปแบบซินเนคติกส์ใช้พัฒนา “กลุ่มความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity Groups) ในองค์กรอุตสาหกรรมซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับการฝึกฝนให้ทำงานร่วมกัน เพื่อหน้าที่ประหนึ่ง นักแก้ปัญหาหรือนักพัฒนาผลผลิต และอีกไม่กี่ปีต่อมา กอร์ดอนได้ปรับพัฒนาซินเนคติกส์ให้ใช้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กนักเรียน จุดเด่นของรูปแบบซินเนคติกส์นี้จะใช้การเปรียบเทียบหรืออุปมาเป็นสำคัญ นักเรียนจะเกิดความสนุกสนานกับความคิดเปรียบเทียบเกิดผ่อนคลายจนสามารถนำการอุปมาเปรียบเทียบเหล่านั้นมาใช้แก้ไขปัญหาหรือสร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ ได้ซินเนคติกส์ (Synectics) มาจากรากศัพท์ในภาษากรีก คือ Syn หมายถึง นำมารวมกัน และ Ectic หมายถึง ส่วนประกอบที่หลากหลาย มีผู้ให้ความหมายของซินเนคติกส์ไว้ดังนี้ บาร์บารา แอน เฮวิลลิน (Barbara Anne Heavillin, 1980) กล่าวว่า ซินเนคติกส์เป็นกิจกรรมที่มีพื้นฐานมาจากการคิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ สามารถทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ โดยอาศัยการเปรียบเทียบหรืออุปมา (Metaphoric Activity) ในสิ่งที่ขัดแย้งหรือไม่คุ้นเคยมาก่อน ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดแปลกใหม่สามารถสร้างผลงานในแนวใหม่หรือเป็นตัวของตัวเองซึ่งเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

กอร์ดอน (Gordon, 1972) กล่าวว่า ซินเนคติกส์เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน เป็นการนำเอาการเปรียบเทียบมาให้ให้นักเรียนได้พิจารณาและเปรียบเทียบอย่างละเอียดและเป็นระบบ เมื่อการเปรียบเทียบมาถึงจุดหนึ่ง ผู้เรียนจะสามารถเสนอทฤษฎีหรืองานของเขาในมิติที่แตกต่างกันออกไปจากกรอบแนวคิดเดิมๆ ได้อย่างเกิดผล เป้าหมายหลักของการสอน คือ การฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในบทเรียนในการแก้ปัญหาหรือการค้นคิด

สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาโดยการเปรียบเทียบมาเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์และในประเทศไทยก็ยังมีผู้ที่สนใจ วิจัยโดยใช้รูปแบบชินเนคติกส์ในการเรียนการสอนด้วยเช่นกัน

กรรณก ฐปประสม (2536) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมชินเนคติกส์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมชินเนคติกส์มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ ชั้นอนุบาลปีที่ 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และวิไล ปฐมปัทมะ (2539) ได้ศึกษาความสามารถในการเขียนร้อยแก้วเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนในรูปแบบชินเนคติกส์นั้นพบว่า ผู้ที่ได้รับการสอนแบบชินเนคติกส์นั้นมีผลสัมฤทธิ์ทางความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

รูปแบบการสอนเชิงเปรียบเทียบตามรูปแบบชินเนคติกส์มี 4 แบบ (Bruce Joyce , Marsha Weil with Beverly Showers ,1992) คือ การเปรียบเทียบการอุปมาอุปมัยโดยอิงตัวเอง (Personal Analogy), การอุปมาอุปมัยโดยตรง (Direct Analogy), การอุปมาอุปมัยโดยอิงบัญญัติ (Symbolic Analogy) และการอุปมาอุปมัยโดยอิงการเพ้อฝัน (Fantasy Analogy)

1. การอุปมาอุปมัยโดยอิงตัวเอง (Personal Analogy)

เป็นการกำหนดตัวเองให้เป็นส่วนหนึ่งของปัญหา โดยสมมุติตนว่าเป็นสิ่งนั้นจะให้ความรู้สึกเช่นไร เช่น นักวิทยาศาสตร์อาจสมมุติตัวเองเป็นส่วนของสสารหรือองค์ประกอบของพลังงาน สถาปนิกมักสมมุติตัวเองเป็นผู้อยู่อาศัยหรือผู้ชื่นชมอาคารที่ตัวเองกำลังออกแบบอยู่ การเปรียบเทียบโดยอิงตัวเองเกี่ยวข้องกับปัญหานั้น จะทำให้ผู้แก้ปัญหาสามารถสร้างความอิสระทางความคิดในการวิเคราะห์ปัญหาแตกต่างจากที่เคยปฏิบัติมาแล้ว

2. การอุปมาอุปมัยโดยตรง (Direct Analogy)

การอุปมาอุปมัยโดยตรง เป็นกลไกทางความคิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ โดยเปรียบเทียบของสองสิ่งที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกันที่สุด เป็นการเปรียบเทียบของผู้แก้ปัญหาแต่ละคนที่จะมองปัญหาในเงื่อนไขหรือสถานการณ์ใหม่ เมื่อปัญหาเกี่ยวข้องกับสิ่งที่มีชีวิต ก็มักจะเปรียบเทียบโดยตรงกับสิ่งที่มีชีวิต ในทางตรงกันข้ามเมื่อเผชิญกับปัญหาที่เกี่ยวกับสิ่งที่มีชีวิต ก็เปรียบเทียบกับสิ่งที่มีชีวิต หรือมีฉะนั้นก็เปรียบเทียบสิ่งที่มีชีวิตหรือสิ่งที่มีชีวิตเช่นเดียวกัน เช่น

Sir March Isumbard คิดแก้ปัญหา การออกแบบโครงสร้างได้นำได้จากการเฝ้าดู หนองทะเลที่อาศัยตามเรือไม้ หรือเขื่อนไม้ตามฝั่งทะเล ขณะกำลังขุด เจาะไม้ทำเป็นทางไปเรื่อยๆ นั้น ตัวหนองจะต้องสร้างปล้องสำหรับตัวเองไปทุกระยะที่มันเคลื่อนตัวไปข้างหน้าเสมอด้วยการอุปมาอุปมัยโดยตรง จากการสังเกตนี้เอง จึงทำให้ระบบการก่อสร้างแบบ Caissons สำหรับโครงสร้างได้นำหรือได้ดินเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในวงการก่อสร้างจนถึงปัจจุบัน

3. การอุปมาอุปมัยโดยอิงบัญญัติ (Symbolic Analogy)

การอุปมาอุปมัยเชิงบัญญัติของการทำปัญหาที่คุ้นเคยให้แปลกนั้น จำเป็นต้องใช้การเปรียบเทียบ โดยอิงบัญญัติหรือมโนทัศน์อื่นในต่างมุมมองกัน เช่น นักเคมี อาจใช้การอุปมาอุปมัยเชิงบัญญัติของนักกวี นักคณิตศาสตร์ อาจแทนมโนทัศน์เชิงปริมาณ เป็นเชิงคุณภาพหรือสถาปนิก ซึ่งคุ้นเคยการแก้ปัญหาโดยวิธีเชิงคุณภาพก็ควรมองปัญหาหรือเปลี่ยนความเข้าใจปัญหาเป็นมโนทัศน์ เชิงปริมาณก็น่าจะทำให้ได้คำตอบที่ยอมรับนำไปสู่ผลลัพธ์เชิงสร้างสรรค์ได้

ตัวอย่างของปัญหาการจัดกลุ่มของสิ่งที่มีคุณสมบัติ เหมือนกัน เช่น ตีกระจฟ้า, วัด, วิหาร, พระ และสถาปนิก อาจจะแยก "พระ" ออกจากกลุ่มทันที เพราะความเคยชินกับมโนทัศน์ของคุณสมบัติความเป็นอาคาร ซึ่งอาจต่างจากชาวพุทธทั่วไป ที่แยก "ตีกระจฟ้า" ออกจากกลุ่มเพราะมีมโนทัศน์ที่คุ้นเคยเรื่องของศาสนาต่างจากจากตัวอย่างทั้งสองที่ยกมา ซึ่งให้เห็นถึงการเลือกใช้บัญญัติต่างกัน คือ ใช้มโนทัศน์ของ "วิธีการ" โดยเปลี่ยนการใช้สมการแทนด้วยการเขียนภาพประกอบทางความคิด และการใช้มโนทัศน์ของ "คุณสมบัติ" ที่มีความหลากหลายเป็นการแก้ปัญหาในตัวอย่างที่สอง เพราะฉะนั้นการมีความรู้หรือมีประสบการณ์ในหลายสาขาอาชีพที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้แก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์มีโอกาสได้ใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยการอุปมาอุปมัยเชิงบัญญัติ ได้หลายรูปแบบของมโนทัศน์ต่างๆ ซึ่งแน่นอนว่าจะได้ผลลัพธ์ของปัญหาต่างกว่าที่เคยคุ้นเคยหรือทำปัญหาที่คุ้นเคยให้แปลกได้มากมายยิ่งขึ้น

ดังเช่นตัวอย่างจากการทดลองของกลุ่มซินเนคติกส์ เกี่ยวกับการแก้ปัญหาการออกแบบแม่แรงยกของชนิดพิเศษ ของกลุ่มนักประดิษฐ์ผลการแก้ปัญหา เกิดจากการใช้การเปรียบเทียบอิงมโนทัศน์ของคุณสมบัติ เชือกมะนิลาซึ่งปกติมีความอ่อนตัว แต่ถ้ายืดปลายเชือกข้างหนึ่งให้คงที่ไว้แล้วบิดตามเกลียวเชือกที่ปลายอีกข้างหนึ่งจะทำให้เส้นเชือกแข็งอัดตัวแน่นเข้าจนมีความแข็งเช่นท่อนไม้ตรง จากความเข้าใจในคุณสมบัติต่างๆ ของเชือก ทำให้เกิดแนวความคิด ซึ่งนำไปสู่การ

พัฒนา เชิงปฏิบัติ สำหรับกลไกชนิดบิดตัวภายในเครื่องของแม่แรงยกของ แบบไฮดรอลิกสมัยใหม่ ในที่สุด

4. การอุปมาอุปมัยโดยอิงการเพื่อฝัน (Fantasy Analogy)

มีคำกล่าวที่ว่า งานสร้างสรรค์ เกิดจากการทำความเข้าใจเป็นจริง โดยผู้แก้ปัญหา กำหนดปัญหา ด้วยแรงปรารถนาอย่างไรก็ได้ อันปลอดจากเหตุผลหรือกฎเกณฑ์ใดที่เคยประพฤติ ปฏิบัติมา ประโยชน์ที่มีผลทางความคิดสร้างสรรค์ที่สุด คือ การใช้การอุปมาอุปมัยนี้ ตั้งแต่ขั้นตอน แรกๆ ของการทำปัญหาที่คุ้นเคยให้แปลก

กลุ่มชินเนคติกส์ยืนยันว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการเชื่อมประสานขั้นตอนการกำหนด ปัญหาและการแก้ปัญหาเข้าด้วยกัน และยังก่อให้เกิดการใช้การอุปมาอุปมัยแบบอื่นๆ ตามที่ได้ กล่าวมาแล้วข้างต้นอีกด้วย จากผลการทดลองในระยะแรก การอุปมาอุปมัยเชิงเพื่อฝันมักเกิดขึ้น แทรกขณะที่สมาชิกกลุ่มกำลังใช้การอุปมาอุปมัยแบบอื่น แต่ประโยชน์อาจเร่งส่งผลให้เกิดได้ รวดเร็วในการแก้ปัญหาได้เท่าๆ กับความสูญเสียเปล่าในแสวงหาคำตอบของปัญหานั้นด้วย

กิจกรรมชินเนคติกส์นั้นเป็นกิจกรรมที่ดีในรูปแบบหนึ่งในการนำไปพัฒนาความคิด สร้างสรรค์เพราะจะช่วยกระตุ้นจินตนาการของนักเรียน ช่วยให้นักเรียนสามารถถ่ายทอด ความรู้สึกนึกคิด และสามารถแสวงหาความคิดใหม่ๆ มีความมั่นใจกับความคิดที่แปลกแหวกแนว ยอมรับความคิดของตนเองและผู้อื่น นอกจากนั้นการสอนโดยใช้รูปแบบชินเนคติกส์จะไม่ได้ทำให้ เนื้อหาของบทเรียนเปลี่ยนไปสามารถนำไปใช้ได้กับทุกบทเรียนทุกสาขาวิชาโดยเฉพาะบทเรียนที่ ต้องการให้ผู้เรียน คิด พัฒนา สร้าง หรือมองบทเรียนไปในแนวทางใหม่ (สมพงษ์ สิงหะพล, 2536) สอดคล้องกับความคิดของ บรูซ จอยซ์ (Bruce Joyce, 1990) ที่ว่า ชินเนคติกส์ช่วยจุดประกายให้ นักเรียนเกิดความคิดใหม่ๆ ต่างๆ มากมาย ครูจะมีบทบาทเป็นเพียงผู้ริเริ่มและคอยดำเนินการ เรียนการสอนตามบทเรียนเท่านั้น โดยผู้สอนนั้นไม่มีบทบาทในการคอยชักนำความคิดของผู้เรียน ให้ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ผู้เรียนจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนการสอนยิ่ง ผู้เรียนแสดงความคิดมากเท่าไร ย่อมมีโอกาสการมองเห็นสิ่งใหม่ๆ มากขึ้นตามไปด้วย.

จากที่กล่าวมาในข้างต้นรูปแบบการสอนชินเนคติกส์ เป็นรูปแบบการสอนที่พัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ด้วยการให้ผู้เรียนคิดเปรียบเทียบในลักษณะเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีผล ทำให้ผู้เรียนเกิดคิดกว้าง คิดไกลออกไปจากเดิมที่เคยเป็นมาอันเป็นแนวทางที่ให้คิดและทำสิ่งที่

แปลกใหม่ขึ้นได้เช่นเดียวกับวิชาศิลปะ ซึ่งจะเห็นได้ว่าทั้งรูปแบบการสอนชินเนคติกส์และวิชาศิลปะมีความเกี่ยวเนื่องสอดคล้องกันในด้านความสามารถในการที่จะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการวิจัยว่า การใช้เทคนิคชินเนคติกส์ซึ่งเป็นเทคนิคที่เน้นการพัฒนาทางความคิดสร้างสรรค์นั้นสามารถที่จะสามารถนำมาพัฒนาหนังสือแบบเรียนศิลปะเพื่อเพิ่มความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้มากน้อยเพียงใด เพื่อการนำไปปรับปรุงเป็นแนวทางในการผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยหนังสือเรียนศิลปะศึกษาด้วยเทคนิคชินเนคติกส์
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยหนังสือเรียนศิลปะศึกษาด้วยเทคนิคชินเนคติกส์และเรียนด้วยหนังสือศิลปะศึกษาแบบปรกติ

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยหนังสือเรียนศิลปะศึกษาด้วยเทคนิคชินเนคติกส์มีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05
2. ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยหนังสือเรียนศิลปะศึกษาด้วยเทคนิคชินเนคติกส์สูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยหนังสือเรียนแบบปรกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

2. หนังสือเรียนศิลปะศึกษาด้วยเทคนิคซินเนคติกส์ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แนวทางจากเนื้อและหาตามหนังสือเรียนศิลปะศึกษาแนวใหม่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ขององค์การค้ำครุสภา ที่ใช้ในโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีทั้งหมด 5 หน่วยการเรียนรู้ และแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีกิจกรรมย่อยๆอยู่รวมทั้งหมด 36 กิจกรรม ใช้ในการสอน 2 ภาคเรียน โดยจะแบ่งสอนสลับกันไปตามแต่ความเหมาะสม ในการเรียนการสอนแต่ละภาค ผู้วิจัยจะทำการเลือกกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้มาหน่วยการเรียนรู้ละ 1 กิจกรรม เป็น 5 หน่วยการเรียนรู้ 5 กิจกรรม เฉพาะเนื้อหาหลักที่ใช้ในการเรียนการสอนในภาคเรียนที่จะทำการวิจัย โดยนำมาเปรียบเทียบกับเนื้อหาที่อาจารย์ผู้ทำการสอนเพื่อดูความเท่ากันและครอบคลุมของเนื้อหาและกิจกรรมเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้มีดังนี้ คือ

1. ตัวแปรต้น คือ เทคนิคซินเนคติกส์ในหนังสือเรียนศิลปะศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
2. ตัวแปรตาม คือ ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยวัดจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้รูปภาพ แบบ A (Torrance Test of Creativity Thinking Figural Form A.) ของทอแรนซ์ ฉบับภาษาไทย ซึ่งแปลโดย ดร. อารี รังสินันท์ (กรมการฝึกหัดครู, 2521)

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. เทคนิคซินเนคติกส์ หมายถึง วิธีการสอนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้จินตนาการเพื่อการสร้างสรรคโดยใช้วิธีการอุปมาเปรียบเทียบแบบเพื่อน
2. ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หมายถึง ความคิดหรือพฤติกรรมที่จะนำไปสู่สิ่งแปลกใหม่ ทั้งในแง่ผลงาน ผลผลิตและกระบวนการคิดค้นสิ่งแปลกใหม่ ตลอดจนการใช้จินตนาการหรือวิธีการใหม่ๆ อาจเกิดจากการคิดดัดแปลง เป็นสิ่งใหม่หรือสามารถใช้งานในหน้าที่ใหม่ รวมทั้งสามารถใช้ในการแก้ปัญหาได้ ซึ่งแบ่งออกได้ตามองค์ประกอบดังนี้ (อารี รังสินันท์, 2529)

2.1 ความคิดริเริ่ม (Originality) เป็นความคิดที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ไม่เคยคิดมาก่อน อาจจะเป็นความแปลก เช่น ฟีน้องตระกูลไรท์ (Wright) ที่คิดประดิษฐ์เครื่องบิน โดยจินตนาการมาจากนกที่บินแล้วอยากให้คนบิน

2.2 ความคิดคล่องตัว (Fluency) ความคล่องตัวในการใช้คำ คล่องตัวในการแสดงออก คล่องในการสร้างสัมพันธ์ คล่องในการคิด แก้ปัญหา หาคำตอบ คิดค้นตอบหลาย ๆ อย่าง แล้วเลือกที่ดีที่สุด

2.3 ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) คิดได้หลายรูปแบบ ไม่ยึดติดกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น หากถามว่าประโยชน์ของหินมีอะไรบ้าง จะตอบได้มากมาย แทนที่จะคิดได้แค่ 1-2 อย่างเท่านั้น

2.4 ความคิดละเอียดลออ ขยายความ (Elaboration) ขยายความคิดให้ละเอียดตามติดจนจบกระบวนการจนความ สมองช่างสังเกต เช่น กวี มีความคิดริเริ่มใหม่ แต่ก็ต้องพยายามเขียนบทกลอนจนจบ

3. ผลของการฝึกคิดทางศิลปะ หมายถึง การใช้กิจกรรมทางศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดของนักเรียนที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์งานศิลปะ

4. หนังสือเรียนศิลปศึกษาแบบปกติ หมายถึง หนังสือเรียนที่กลุ่มตัวอย่าง ใช้ในโรงเรียน ซึ่งใช้หนังสือเรียนศิลปศึกษาแนวใหม่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ขององค์การค้ำคุณสภา เป็นต้นแบบในการอ้างอิงเนื้อหา วัตถุประสงค์และกิจกรรมการเรียนรู้

5. หนังสือเรียนศิลปศึกษาด้วยเทคนิคซินเนคติกส์ หมายถึง หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาที่พัฒนามาจากหนังสือเรียนศิลปศึกษาแบบปกติโดยนำเทคนิคซินเนคติกส์เข้ามาใช้ ซึ่งมีเนื้อหาคงเดิมตามวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ในส่วนของเนื้อหานั้นจะอยู่ด้านหน้าและมีกิจกรรมแบบฝึกหัดแบบอยู่ภายในรูปเล่มเดียวกันซึ่งจะใช้ควบคู่กันกับคู่มือครูซึ่งคู่มือครูนี้มีจุดประสงค์ เพื่ออธิบายหลักสูตรหรือเพื่อแนะแนวทางในการใช้เอกสาร หรือแนะแนวทางการสอนและการใช้เทคนิคซินเนคติกส์ ให้กับครูผู้สอน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางให้ครูนำเทคนิคซินเนคติกส์ไปปรับใช้พัฒนาการเรียนการสอนทักษะอื่น
2. เป็นแนวทางให้ครูนำเทคนิคซินเนคติกส์ไปปรับใช้พัฒนาการเรียนการสอนวิชาอื่นที่ต้องการเน้นให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์
3. เป็นแนวทางแก่ผู้สนใจที่จะศึกษาค้นคว้าหรือวิจัยต่อไป